

1887-1967

I. Buzdugan

ION BUZDUGAN

SCRIERI

Ediție în două volume

1

POEZIE. PUBLICISTICĂ.
CORESPONDENȚĂ

Studiu introductiv de Eugen LUNGU

Text selectat și îngrijit, repere cronologice, note și comentarii
de Mihai și Teodor PAPUC

CUPRINS

<i>Litanii și anateme</i> (Eugen Lungu)	5
<i>Notă asupra ediției</i>	27
<i>Repere cronologice: viața și opera</i>	29

POEZIE ORIGINALĂ

A. Din VOLUME

Volumul MIRESMĂ DIN STEPĂ (1922)

Ziditorului	62
ÎN STEPĂ...	
Flori din stepă	65
În Bugeac	66
O, stepa mea!	67
Noaptea în stepă	67
Păstorii	68
Noaptea în Bugeac	69
Prisaca nopții	70
Aș vrea să fiu o stană	71

SUB VRAJA TRECUTULUI

Sub vraja trecutului	72
Ispita stelelor	73
Rândunica	73
Pe calea porumbeilor	74

ICOANE VECHI

La mănăstire	75
Vinerea Patimilor	79
Căsuța veche	80
Mama	81
Bunicul	83

ÎN PRIBEGIE (1916–1917)

Suflete pe drumuri... ..	85
--------------------------	----

Soarele	85
Vremuri de pribegie	86
Cetățuia	87
La hotară... ..	88
Pomenirea morților	88

DE SUB JUG (1912–1918)

Leagănul vechii	90
La vadul de la Nistru	92
Cetatea Albă	92
Doina înstrăinării	93

CÂNTECE PĂSTOREȘTI

Cântec păstoresc	94
Brumarul	95
Iarna	96

LA ȚARĂ

La țară	97
Într-un amurg	97
Sub vraja lunii	98
În zori	99
Pe valea Prutului	99
Seceriș de aur	100
Noapte de vară	100
Făuritorii	103
Noapte de iulie	104

LITANII DE TOAMNĂ

Culesul viilor	104
Suspine de toamnă	105
Toamna la țară	106
Zadarnic	107
Agonie de toamnă	108
Toamna în parc	108
Tăciunii	109
Romanța toamnei	110
Codrul în toamnă	110

Volumul ȚARA MEA (1928)

Țara mea	112
Binecuvântare	115
Fântâna părăsită	118

Umbre din trecut	119
Vedenii	121
Păstorul dac	122
Ecouri din Bugeac	124
Logodnicii pământului	125

Volumul PĂSTORI DE TIMPURI (1937)

Închinare	128
Ceahlău	129
Păstori de timpuri	129
Negoitul și Omul	132
Ruga omului	134
Decebal	135
Răbojul vremii	137
Păstorul Domnului	138
Glas de bucium	138
Noapte în Bugeac	139
Vatră de seliște	141
Cetate veche	143
Moldova	144
Gorunul din Carpați	145
Păstorul	147
Cântec de păstor	148
Cântecul tilincilor	149
Cerbul	151
Imn păgân	151
Suflet pribeag	153
Doina	154
Dochia	156
Colind vechi	159
Fată de Urieș	161
Rugă de seară	166

Volumul METANII DE LUCEFERI (1942)

Graiul Țării mele	168
-------------------------	-----

POTIRE DE LUMINĂ

Rugă de seară	171
Colind alb	171
Steaua	175
Fuga în Egipt	175
Umbra sfântă	177

Jucăria lui Iisus	177
Roua	178
Tânguirea Maicii Domnului	178
Lumini de seară	181
Pace vouă	182
Vedenie sfântă	183
Spre Ierusalim	183
Sălcii de Florii	184
În Ghetsimani	185
Tăgadă	186
Spre Golgota	187
Maria din Magdala	188
Înviere	189
Rana amintirii	190
Nemurire	191
Iertare	192

DRUM ȘI UMBRĂ

Drum și umbră	192
Fântâna din răscruce	193
Către țărmul tău	194
La poarta de lumină	195
Cumpeni de strajă	195
Troiță veche	196
În lan de grâu	197
Spinul lui Christ	197
Lut și suflet	198

ALTARE DE AZUR

Icoană de Grigorescu	199
La schit, toamna	199
Sihastrul	200
Maica stareță	201
<i>Lacrimae rerum</i>	202
Măcieși de-amurg	203
Maici de mănăstire	204
Făclie de veghe	205
Lacrimi pentru Veronica	206

DENII ÎN MUNȚI

Denii în munți	208
Priveghere	208
La toacă	209
Temple de piatră	210

Ruga din munte	212
Fratele	213
Pustnicul	215
Schitul din pădure	216
Steaua magilor	217
Metanii de luceferi	221

B. Din PERIODICE

Călătoria verii	223
Departa	224
Toamna	225
Basarabia	226
Săriți, frați!	227
Cântărețului țării	229
Bine-ați venit!	230
Bucură-te, Românie!	231
Nistrul	232
Carpații blestemați	233
Jalea țării	234
Cărțița	236
Cocori răniți	237
Semănătorul	237
Răzeșul	238
Negru-Vodă	239
Căsuța de la Nistru	239
Sat basarabean	240
Făt-Frumos	242
Ne cheamă țara	243
Piatra de temelie	244

C. Din MANUSCRISE INEDITE

Manuscrisul PODGORII DE ARAMĂ

MAGNA MATER

<i>Magna Mater</i>	247
Cântecul plugului	248
Pace vouă	248
Seceriș	249

Primăvara	249
Inimă de pâine	250
Lacrimi din cer	251
Lumină sfântă	251
Pâinea cea de-a pururi	252
Păsări din poveste	253
Întoarcere	253
Mama	254
Bunica	255
Priveghere	256
Drum de seară	256
La drum	257
Făurari	257
Plug de aur	258
Slovă de mărire Ție	259
Desprimăvărare	259
Curcubeu	260
Amurg de vară	261
Izvor viu	261
Curg Dunări...	262
Satul meu	263
Ciutele singurătății	264
1. Amurg de primăvară	264
2. Trâmbița zorilor	265
3. Ciuta	265
4. Cerbul	266
Hrisoave domnești	266
Sat natal	267
Zori de primăvară	268
Primăvara bunicului	269

PIETRE DE HOTAR

Închinare	270
La o scrumieră	271
Salcie bătrână	272
Binecuvântarea jertfei	273
Cântec vechi	275
La cramă	276
Holocaust	277
Suflet desfrunzit	277
Se duc cocorii	278
Toamna	280
Pândar	284
Amfora	285

Herghelele toamnei	286
Amurg la vie	286
Datină străbună	289
Podgoreanca	289
Hora popii	290
Paznicul de zi, la vie	292
Cules de vie	295
Altar părăsit	301
Binecuvântare	302
Îngropat de vie	303
Cimitirul din vii	304
Prohod de codru	305
Schit uitat	306
Cântece vechi	307
Cântec vechi	307
Cărăruie	309
Doina podgoreanului	310

Manuscrisul
PIETRE DE TEMELIE

Povestea neamului	312
Făclii de veghe vieții (Cronicarul)	316
Cântec de pitpalac	318
Măști de lut (Icoane vechi)	321
1. Popor dac	321
2. Ospăț domnesc	321
3. Dabija-Vodă	322
4. Doamna Ruxandra	322
5. Boierul Șerpe	322

Manuscrisul
BALADA MORȚII CRONICARULUI MIRON COSTIN...

Balada morții cronicarului Miron Costin și a fratelui său, vornicul Velicico (Poem)	324
--	-----

PUBLICISTICĂ

Către învățătorii Basarabiei	342
Naționalizarea școlii	344
Glas basarabean la groapa lui Delavrancea	347

Două icoane: Simeon Murafa și Alecu Mateevici	348
Un veac de luptă dintre străinul venetic și moldoveanul băștinaș din țară	354
Vasile Stroescu	356
Pavel Gore	360
Cine sunt „boierii de astăzi” sau „boierii de viță nouă” din Basarabia	363
Țăranul, pământul și împăratul	364
Protestul Basarabiei contra sălbăticiilor ungurești	367
Răspuns la articolul din revista <i>La cause commune</i>	369
Vasile Alecsandri și Basarabia	371
Poetul Alexei Mateevici	375
Pentru sufletul Basarabiei	381
Discurs rostit la Adunarea deputaților.. ..	385
Binefăcătorul	397
Cuvântul Basarabiei	398
Al.T. Stamatiad: „Pe drumul Damascului”. Poeme	399
Antologia poezilor români în rusește de V. Lașkov	400
Alexandru Mitrofanovici Fiodorov. <i>Poezii</i> de M. Eminescu, în limba rusă (Manuscript)	403
Permanența romanității în Basarabia	404
Aleksandr Pușkin și <i>Țiganii</i>	408
Poetul Aleksandr Blok	410
Valeri Briusov (1873–1934)	413
Ivan Bunin	416
Poetul Constantin Balmont (1867–1942)	419
Moartea poetului Alexe Mateevici și aducerea Pegasului la mormântul său	421
Amintiri despre poetul Alexe Mateevici	423
Masacrarea românilor la via inginerului Hodorogea	430

CORESPONDENȚĂ

Scrisori către Pan Halippa	434
Scrisoare către George Tutoveanu	436
Scrisoare către Liviu Rebreanu	440
Scrisoare a lui Simion T. Kirileanu către I. Buzdugan	441
Scrisoare către I.E. Torouțiu	442
Scrisoare către Ion Chinezu	443
Scrisoare către Păstorel (Al.O. Teodoreanu)	444
Scrisoare-telegramă către [Armand] Călinescu	444
Scrisori către Perpessiciu	445
Scrisori ale lui Perpessiciu către Ion Buzdugan	473
Scrisori către C.D. Zeletin	475

POEZIE ORIGINALĂ

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

A. Din VOLUME

Volumul MIRESMĂ DIN STEPĂ (1922)

ZIDITORULUI

Tu, Care veșnicului haos
I-ai dat lumina dimineții
Și Lumilor din vechi repaos
Le-ai hărăzit mișcarea Vieții;

Tu, Care m-ai zidit pe lume
Dup-al Tău chip și-asemănare:
Cu trup din trupul albei hume
Și suflet din senin și soare;

Tu, Care mi-ai sădit avântul
În suflet, spre Nemărginire:
Dezleagă-mi, Tainice, Cuvântul,
Să-ți cânt eterna Nemurire!...

Mi-ai dat Tu inimii să guste
Din cupa zărilor de aur
Beția nopților auguste,
Încununate-n veci cu laur;

Mi-ai dat și sufletul să beie,
În cramele singurătății,

Spumosul vin de curcubeie,
Stors din ciorchinii dimineții...

Dar zorii când mijeau să rupă
Tăria nopții și-a tăcerii,
Mi-ai dat să beau din neagra cupă
Otrava dulce a Durerii...

De-atunci prin vreme făptura-mi duce
Povara păcătoasei tine,
Și sângerând mereu sub cruce
Îmi sui calvarul către Tine!...

De biciul Tău de foc și grindini,
Făptura nu mi-o pot ascunde:
Căci pururea și pretutindeni
Neîmblânzitu-Ți ochi pătrunde!...

Târând vremelnicia humei
Și străbătând spinoasa-Ți cale:
Mi-ai dat s-aud suspinul Lumii
Și toată pământeașca jale:

Mi-ai dai urechilor s-audă,
Cum geme-n piept de stânci izvorul,
Și patima cum geme crudă,
Când clocotește-n inimi dorul!...

Mi-ai dat s-aud ritmat cum bate
Ca marea-n țărâm al vieții zbugium,
Și doine triste, necântate,
Cum plâng în tânguiri de bucium!...

Cum se urzesc a vremii arii
De jale și de veselie,
Și-n codru cum vuiesc stejarii,
Când freamătă a vijelie...

În noaptea plină de misteruri
Ascult în pace cum se cerne
Cu psalmodiile din ceruri
Cântarea sferelor eterne...

Și deslușesc în miez de noapte
 Gândirea liniștei adâncă,
 Fiorul tainicilor șoapte
 Și visul șoimilor din stâncă...

În tot ce-aud și-n tot ce n-aud,
 În tot ce-a fost, va fi și este:
 Pre Tine, Doamne, eu te laud
 În cântul strofelor aceste!

Tu drept comori mi-ai dat povestea
 Și drept toiag mi-ai dat Cuvântul:
 Și imnul meu, purtându-Ți vestea,
 Slăvind va răscoli Pământul!...

Tu-aprinzi pe bolțile-nstelate
 Lumina candelor pale;
 Eu peste tot și peste toate,
 Văd urmele Ființei Tale.

În brazda negrelor ogoare,
 Pe lanul auriu de pâine:
 Văd rodnicia-Ți creatoare
 Și dărnicia Ta, Stăpâne!

În tot ce suferi și luptă,
 În om, în fluture, în floare:
 Eu văd un strop de viață ruptă
 Din Viața Ta nemuritoare!

Și-n tot ce mișcă Universul
 Cu Lumile din crugul Vremii:
 Vibrează Cugetu-Ți, ca versul,
 În ritmul strofelor Poemii!...

Fii binecuvântat, Părinte,
 Stăpân pe-a lumii-mpărăție;
 O, lasă-mi inima să-ți cânte
 Mărirea Ta, mărire Ție!...

Iar în preziua mântuirii,
 Să mă împărtășești cu Tine:
 O, Tu, izvor al Nemuririi,
 Lumina veșniciei Lumine!...

ÎN STEPĂ...

FLORI DIN STEPĂ

Voi, miresmate flori albastre,
 Ce răsăriți sfios în cale
 Din sânul câmpurilor noastre,
 Copii hrăniți cu chin și jale...

Copii orfani, copii sălbatici,
 Voi creșteți, creșteți în buiestru:
 Sub codrii deși și singuratici
 În țara dintre Prut și Nistru...

Cu căprioarele și cerbii,
 Acolo-n bălării de stepe,
 Vorbiți mereu prin șoapta ierbii,
 Dar cine limba vă pricepe?...

Căci jalba voastră-ndurerată
 Se pierde-n vijelia vieții:
 Ca valu-n marea volburată,
 Ca fumul în albastrul ceții...

Dar astăzi, florilor sihastre,
 Sulcină, cimbru și năvalnic:
 A voastre-s largurile-albastre,
 Al vostru e tot câmpul falnic!

* * *

Pe verzile câmpii și dealuri,
 Sub ploaia razelor de soare:

Săltați în legănări de valuri,
Voi, florilor mirositoare!

Din rouă-ncingeți curcubeie
În zori de purpuri sclipitoare:
În ochii voștri se scânteie
Mărgele de mărgăritare...

Sub gene lacrimi de rubine
Lăsați să picure-n șiraguri:
Să vie roiuri de albine,
Să vă adune mierea-n faguri...

Și tot ce-i viu – o sărutare –
Să vă aducă, dimineța;
Din proaspătul nectar de floare –
Să-și îndulcească-o clipă viața!...

ÎN BUGHEAC

Privește-n lung și-n lat pământul:
Covoare verzi de stepe;
Neastâmpărat se plimbă vântul,
Prin câmpul din Bugeac;
O, cine jalea i-o pricepe
Drumețului pribeag?...

Tot câmp și câmp, cât prinzi cu ochii!
Iar colo peste râpe,
Ca uriașe negre drochii,
Stau morile de vânt
Cu zdrențuitele aripe,
Lăsate la pământ...

Sub zările nemărginite
Se-nalță cumpeni de fântâni
Pe lângă drumuri părăsite,
Dând semn la călător
Și parcă-s cocostârci bătrâni,
Înfipți într-un picior...

Privește-n lung și-n lat Bugeacul!
Ca largul lui îmi este
Sub cer și sufletul, pribeagul...
O, cine va-nțelege dorul
Și jalnica poveste,
Ce-o poartă călătorul?!

O, STEPA MEA!

Și cât privești în jur și-n larg cât vezi sub zare
Curg ape verzi de ierbi în valuri cu vâltori;
Privește în amurg, sau vei privi în zori:
Același ocean, etern în frământare!...

Pe ierburi scânteind s-aprind mărgăritare
Și curcubeie ard în roua de pe flori,
Abia din când în când un stol fugar de nori
Și-abate rătăcind o umbră călătoare...

O, stepă, stepa mea cu valuri de smarald,
Sub bolta de azur nemărginită mare,
Ah, lasă-mă-n balsam tot sufletul să-mi scald,

Să mă scufund pe veci în tainica-ți vâltoare!
Să mă nasc un fir de iarbă, sau o floare,
Și să mă legăn lin sub vântul verii cald!

NOAPTEA ÎN STEPĂ

Noaptea hergheliile
Pasc pe-ntinsul stepelor,
Și tresar câmpiile
De nechezul iepelor.

Dinții armăsarilor
Rup din carnea ierbilor,
Zumzetul țânțarilor
Moare-n torsul gerbelor.

Priveghează stelele
Poleind fânețele,

Iar prin ierburi Ielele
Joacă hostropetele...

Sar pe coama iepelor,
Coamele-mpletindu-le
Și de-a lungul stepelor
Călăresc, gonindu-le...

Trandafirii zorilor
Luminează culmile,
Fluierul păstorilor
Își îmbie turmele...

Cântecul tilincilor
Sfarmă depărtările,
Iar ecoul stâncilor
Înfioară zările...

Plâng privighetoriile
Și suspină mierlele,
Iar pe câmpuri florile
Își revarsă perlele...

PĂSTORII

Câmpia ațipi în legănări de șoapte...
Tăcerea izvorând din neguri de fântâni
Se furișează-ncet cu pași de lupi bătrâni,
Foșnind peste câmpii prin ierburile coapte...

Iar turmele de oi în ugere duc lapte
Din câmp grăbind la muls în strunga de la stâni...
De pază-n jurul lor stau veghetorii câini
Ce latră speriat din când în când în noapte...

S-aprinde focu-n zări și luminează dealul...
Ciobanii stau la foc, străjuitori de creste...
O doină plânge trist – ce-a fost și nu mai este...

Cu vremea toate trec, și anii trec ca valul...
Ci numai voi, Păstori – o lume din poveste –
Voi singuri ați rămas cu Doina și Cavalul!...

NOAPTEA ÎN BUGEAC

Și-a lăsat amurgul trist catapeteasma
Purpurie-albastră, de mătase fină,
Câmpul își revarsă, tămâind mireasma
De fânețe coapte – cimbru și sulfină.

Liniște și pace peste tot se cerne,
Picurând din cupa zării de-alabastru,
Peste văi și dealuri noaptea își așterne
Șalul de-ntuneric și de cer albastru...

Herghelii pasc noaptea, sforăind pe stepe
Și necheză dornic armăsari din zare:
Clinchete-argintii de nechezat de iepe
La chemarea lor răspund din depărtare,
Și câmpia-ntreagă de fior, tresare...

* * *

Iarba se aprinde sub scânteii de rouă
Și sclipesc în noapte licurici albaștri,
Iar din cer cu stele căzătoare plouă
Peste-mpărăția de păstori sihaștri...

Stepa își îmbracă magica ei haină
Cu argint de lună și safiri cusută;
Fir cu fir de iarbă se șoptește-n taină,
Fluturi cu floare dornic se sărută.

Orice vietate în belșug se scaldă,
Orice găză cântă, orice ram – vibrează;
Căci în sărutarea dornică și caldă,
Noaptea cu pământul se îmbrățișează.

* * *

Numai tu în taină străjuiești în noapte,
Suflet singuratic, visător de stele,

Și te tângui jalnic ierbilor în șoapte,
Ca vrăjit de-o Zână, fermecat de Iele...

Tu privirea tristă ți-o porți printre aștri
Și din cer îți pare că sclipesc sub gene
Doi luceferi galeși – ochii ei albaștri,
Și ca noaptea neagră – negrele-i sprâncene.

Toată noaptea tainic dorul îți aleargă
Pe aripi de visuri, colindând Bugeacul;
Pe întinsul stepei, pe câmpia largă,
Rătăcind te poartă dorul tău, pribeagul...

PRISACA NOPTII

Amurgul peste dealuri tăcerea își așterne
Și vuietul se stinge în zumzet de albine,
Iar roua înserării în lacrimi de rubine
Din slavă peste câmpuri încet-încet se cerne...

Priviți la feeria apusului de soare,
Cum fulguie lumina și razele cum joacă:
E cerul câmp în floare și Noaptea e prisacă,
Iar stelele-s albine de aur, roitoare,
Ce se întorc din câmpuri, grăbite pân' la zori,
Cu mana sărutării miresmelor de flori...

De pază la prisacă pe nori stă Prisăcarul –
Bătrân cu barba albă și pletele cărunte –
E Veghetorul veșnic, brăzdat de griji pe frunte,
Ce-și priveghează Roiul, foind ca furnicarul...

Stăpănu-și duce ochii în zări de luminișuri,
Privind la roiul harnic, scânteietor de muncă,
Albinele-i de aur cum vin în zbor din luncă
Pe căile lactee, dând zor la grădinișuri;
Luceafărul e matcă, stăpână și dădacă,
Ce-și cârmuiește roiul de stele în prisacă...

Privind la Roiul lumii Eternul Meșter Faur
Rămâne dus pe gânduri, apoi se-nseninează,

Văzând belșugul muncii și c-un custor rătează
Din stupii de-ntunerice un fagure de aur:
Priviți cum taie faguri – felii din luna plină –
Din care curge miere în lacrimi de lumină!

În noaptea asta plină de farmec și mister,
Din cuibul meu de iarbă, de cimbru și sulcină,
Privesc la furnicarul albinelor din cer
Și aș vrea să fiu în lume o harnică albină,
Ce făurește pururi în noaptea ei opacă:
Stăpânului să-i dărui, în veșnica-i Prisacă,
Prinosul meu de miere în faguri de lumină!

AȘ VREA SĂ FIU O STANĂ

Eu aș vrea să fiu o stană,
Piatră care-n veci nu geme,
De pe-o culme diafană
Să privesc în zări, departe:
Până dincolo de Moarte,
Până dincolo de Vreme!...

Noaptea să privesc la stele,
Care tremură pe lacuri,
Incrustând de foc mărgelă,
Să privesc cum scapără
Stelele din tabără,
Perind veacuri după veacuri...

Eu aș vrea să fiu o piatră,
Piatră albă de pe șesuri:
Să ascult în nopți cum latră
Țâncii câmpului la stele,
Iar pe trunchiul vieții mele
Ciripind un stol de presuri...

Eu aș vrea să fiu izvorul,
Care-n albia adâncă
Curge, legănându-și dorul,
S-ascult ritmul cântului,